

Kritikus-workshop A Tánc Fesztiválján

Cikkek

Szerkesztette: Kutszegi Csaba

© Tánckritka.hu

Tartalom

Bevezető

Birkás Zsófia: Fesztivál egy drámás szemével

Pálffy Zsófia: Szeánsz a nappaliban

Szalai Renáta: Miénk itt a tér

Pintér Viktória: Kortárs Trip – A Tánc Fesztiválja néhány egymásra vetített előadásáról

Birkás Zsófia: Kritikák

Bevezető

Az idei veszprémi A Tánc Fesztiválja szervezői a *Tánckritika.hu* című internetes szaklap támogatásával kritikus-workshopot szerveztek. Megkeresték a Pannon Egyetem színháztudomány szakos hallgatóit, és arra ösztökélték őket, hogy ismerkedjenek a kortárs tánc műfajával. A jelentkezőknek hetekkel a fesztivál előtt, a program kihirdetése után megadott video-trailerek (és egyéb fellelhető anyagok) alapján rövid, de tartalmas műsorajánlókat kellett írniuk. Aki megfelelő színvonalon teljesítette a beugrót, ingyen kapott bérletet a fesztiválra, amellyel valamennyi programra bejuthatott.

A legnehezebb feladat ezután jött. A színes, sokrétű műsor, valamint a délelőtti szakmai beszélgetések után a workshop résztvevőinek írniuk kellett a látottakról, hallottakról. Csak látszólag könnyítette meg a hallgatók dolgát, hogy elvártuk: mindenki a saját véleményét fogalmazza meg, eredeti gondolatokat, érzéseket rögzítsen. Mindemellett elvártuk azt is, hogy az egyéni látásmódhoz jó szövegminőség és színvonalas (színház-, és/vagy tánc)szakmai érvek is társuljanak. Viszont valóban könnyítés volt, hogy a fesztivál adta keretek között mindenki szabadon választhatott témát vagy témákat, nem volt kötelező minden előadásról írni, arról és annyi produkcióról, jelenségről értekezhetett bárki, amelyikről és amennyiről kedve, felkészültsége, ízlése diktálta, engedte. A feladatot négyen oldották meg megfelelő, helyenként kiemelkedő színvonalon: Birkás Zsófia, Pálffy Zsófia, Pintér Viktória és Szalai Renáta. Cikkeiket ebben az elektronikus kötetben közöljük.

Írásaikban az alábbi előadásokat „választották szabadon”: *A Láda Titka – avagy Sehol és Valahol, Helló, Zombi!, Metamorfózis, Moderato Cantabile, Pillangó, Promenáád – Városi Sorsturizmus, Sóvirág, avagy a létezés eufóriája, Ulysses nappalija, Virtus.*

Fontosnak tartjuk, hogy a mai huszonévesek, az Y generáció tagjai keressék-kutassák a művészetkritika új hangnemét, lehetőségeit. Arra biztatjuk őket, hogy teremtsék meg e sokszor indulatokat is keltő műfaj korosztályuk igényeinek megfelelő formáit. Ehhez egészen biztosan teljes függetlenségre, szabad gondolkodásra és őszinte, egyéni fogalmazásra, stílusra van szükség. Ezek csíráit igyekszünk elültetni. Bízunk benne, hogy jövőre még több résztvevővel folytathatjuk e kezdeményezést, és hogy e kötet szerzőivel a *Tánckritika.hu* és egyéb művészetkritikai lapok felületein a jövőben gyakran fogunk találkozni.

(Kutszegi Csaba)

2016. július 12.

Birkás Zsófia

Fesztivál egy drámás szemével

Hosszas előkészületek. Pontos ütemterv. Közel húsz előadás, rengeteg kísérőprogram és négy helyszín. Temérdek érdeklődő és még több tánc. Mi történik, ha a királynék városába költözik egy hétre a táncművészet aprajánagyja?

Egy hét, csak a táncnak szentelve. Ez az elgondolás nem tartalmazhat hibát. Mindenki szereti a táncot, ha nem is járni, de legalább nézni. Itt meg volt rá a lehetőség. 2016-ban tizennyolcadik alkalommal rendezték meg Veszprémben a Tánc Fesztiválját, ahol a nagyérdemű közönség egy héten keresztül élvezhette a legkülönbözőbb előadásokat. Szó szerint volt itt minden! A produkciókon kívül a szervezők tánc házzal és kritikai, szakmai beszélgetésekkel is gazdagították a programsorozatot.

A régóta működő fesztivál már nem csak a szakmához értőket, hanem a nézőket is össze akarja tartani. Szerették volna a szervezők, ha ez egy olyan szemle lenne, ahol találkozhat a közönség, művész, táncművész és kritikus is egymással. Ezt mi sem mutatja jobban, mint a délelőttönként megtartott szakmai beszélgetések Nánay István vezetésével. Itt az érdeklődők személyesen is megismerkedhettek az előző napi előadások művészeivel, és kérdezhettek is tőlük. Fontos momentum ez egy fesztivál életében, hiszen ettől lesz személyes. Végre nem csak a színpadon láthatjuk az általunk csodálattal figyelteket, hanem meg is szólíthatjuk őket, valamint elmondhatjuk pozitív, illetve a bátrabbak a negatív véleményüket.

Újítás volt még, hogy ez évben a szervezők a Pannon Egyetemen, főleg a színháztudomány szak hallgatóinak lehetőséget adtak arra, hogy díjmentesen részt vegyenek a programok mindegyikén, természetesen valamit valamiért elven. A kezdeményezéshez lelkesen csatlakozóknak ajánlókat kellett írniuk, majd az általuk kiválasztott előadásokról kritikákat. Remek lehetőség ez, hiszen összefogja mindazokat, akik érdeklődnek a mozgásszínház, a tánc vagy egyszerűen csak a színház iránt, s nem utolsósorban a kritikaírással próbálkozóknak is fejlődhet az íráskészségük. Ehhez a kezdeményezéshez szép reményeket fűzök. Jövőre is hasonlóan, bár több diák bevonásával tudnám elképzelni a programsorozatot. Úgy hittem, hogy egy olyan városban, mint Veszprém, sokkal több fiatal érdekel a tánc. Az előadásokon sajnos kis létszámban voltak csak jelen az ifjúág képviselői, amit bánhatnak is!

Különlegessége még az idei évnek, hogy létrejött egy, A Tánc Fesztiváljához tartozó internetes felületen elérhető blog, melyre mindennap, az előadások után, vagy egy-két nap elteltével kerültek fel cikkek a látottakról, valamint néhány, az alkotókkal készített interjú és az előadásokon készült kép. Ez a kezdeményezés lehetővé tette, hogy aktuális legyen az előadásokról

alkotott véleménynyilvánítás egy olyan helyen, amely mindenki számára elérhető.

„Amikor táncolsz, nem az a célod, hogy egy bizonyos pontra megérkezz a táncparketten, hanem hogy minden lépést élvezz, míg odaérsz.”

(Wayne Dyer)

Nemcsak a nézőket kellett elkápráztatniuk a fellépőknek, hanem a héttagú szakmai zsűrit is, amelynek tagjai a hétvégén a Záró gálán átadták a díjakat. Egészen nehéz dolguk volt, hiszen érdekesebbnél érdekesebb produkciók voltak terítéken. Néhány előadás kivételével mindegyiken ott ültem, és szorgalmasan jegyzeteltem, valamint – saját ízlésem szerint – értékeltém a látottakat.

Íme, az én díjazottjaim:

A *Táncművészeti Fődíjat* a zsűri a Szegedi Kortárs Balett és a Nemzeti Táncszínház közös produkciójának, a *Moderato Cantabilénak* adta, mellyel teljes mértékig egyetérttek. A meghatározó mélyreható produkció nemcsak az idősebb, hanem a fiatalabb korosztályt is elvarázsolta. Látványvilágban és technikai tudásban is bizonyítottak, így a díj valóban az ő nevük mellett mutat a legszebben.

A szakmai tábor a Bozsik Yvette Társulat nagysikerű, *Oidipusz* című produkciójának adta az *Összművészeti Fődíjat*, én viszont a Duda Éva Társulat *Virtusának* ajánlanám. S hogy miért? A *Virtusban* láttam a legtöbb művészeti ágat. Az előadás alapjában véve is összművészet, hiszen ötvöződik benne a kortárs tánc és az underground cirkuszi világ, mely meg volt fejelve egy kis élőzenével (igazából nem is lehet „kis” jelzővel illetni), humorral és magyar virtussal. Földön és levegőben is képesek voltak elkápráztatni bennünket.

Előadói díjat csak két kiváló táncos kapott a teljesítményéért, de ha lehetne, én többet is kiosztottam volna. Megérdemelten ítélte a zsűri Matuza Adriennek a Győri Balett *hu.gyoribalett* című előadásban nyújtott teljesítményéért, valamint Ivanov Gábornak a Közép- Európa Táncszínház táncosának a *K-Arcok*-sorozatban bemutatott, *Uraim* című előadásáért, viszont úgy gondolom, mindenképp megérdemelt volna egy hasonló elismerést Zsádon Flóra, a Szegedi Kortárs Balett (*Moderato Cantabile*) táncosa és Maurer Milán a Frenák Pál Társulat új produkciójában, az *Unben* nyújtott teljesítményéért.

Kiosztásra került még három *különdíj* is, melyeket a Tünet Együttes *Sóvirág* című darabja, Frenák Pál Társulat *Un*-produkciója, valamint a Forte Társulat és a Szkéné Színház közösen létrehozott előadása, az *Irtás* érdemelt ki a zsűri szerint. Ezek közül szerintem egy van jó helyen, ez pedig a Frenák Pálék elismerése. Az *Un* premierjére, amely ősbemutató volt, a fesztivál szombati napján került sor. Ekkor a közönség már túl volt rengeteg jó és sajnos egy-két

rosszabb előadáson is. A társulat munkáját ismerve, csupa jóra lehetett számítani, és a sok-sok érdeklődővel percek alatt meg is telt a színházterem. A hihetetlen előadás után csak leesett állakat és csodálkozó tekinteteket láttam, tehát nincs apelláta! Ez az előadás igen is nagyon jó, és mindenképpen különdíjas! A második különdíjas nálam az Artus – Goda Gábor Társulata *Ulysses nappalija* című előadása, melynek különlegessége abban rejlett, hogy helyszíne a Petőfi Színház kertje volt. A későeste kezdődő előadáson kiléptették a nézőket a megszokott keretek közül. Nem egy sorban, hanem össze-vissza elhelyezkedve, kanapékon ülve csodálhattuk végig az előadást, mely több helyszínen, mondhatni, a nézők között játszódott. Alternatív, modern, elgondolkodtató, és nemcsak egyszer nézhető előadás, ezért nyilvánvaló számomra, hogy nekik adnék különdíjat. Harmadikként a fesztivál hetének utolsó napjaiban előadott *Helló, Zombi!* című előadást díjaznám külön, melyet Fehér Ferencnek köszönhetünk. Tipikusan az az előadás, amelyről ha kijövünk, először nem tudjuk eldönteni, hogy tetszett-e, vagy sem. Ott ülve megbotránkoztat, megijeszt, megfélemlít, és eléri, hogy kényelmetlenül érezzük magunkat. Kell egy-két nap, mire leülepszik, és rájövünk, hogy milyen hihetetlen teljesítményt is nyújtottak a táncos színészek. A feszült zenei kíséretben játszódó előadásra mindenképpen illik az alternatív jelző, és jár neki a Különdíj is!

Egy hét, amikor annyi minden jár a fejünkben, hogy aludni sem tudunk. Tele vagyunk érzelmekkel. Minden előadás után azt éreztem, hogy még, még, még! Egyre több táncot szerettem volna látni, s ez talán nem véletlen!

Az általam kiosztott díjakból is látszik, hogy a fesztivál mennyire változatos produkciókat sorakoztatott fel a veszprémi közönség számára. Mindenki talált magának olyan előadást, melyre szívesen beül, és élvezi. S hogy hova tovább? Mi lesz jövőre? Az csak a szervezőkön múlik. Egy biztos, mi ott leszünk!

Pálffy Zsófia Szeánsz a nappaliban

Vannak olyan előadások, amelyekről nem jó kritikát írni. Illetve nem lehet. Csak bele kell feküdni a székbe (kanapéba), és elengedni mindent. Elindulni vele, aztán megérkezni. Nem kell megfejteni, csak megköszönni és elvenni, amit ad.

Az előadás előszobája

A 2011-es *Ulysses nappliját* a bázisukon, egy régi gyári épületben játszotta az Artus – ide rendezték be a fehérkanapés nappalit dohányzóasztallal egy belső, nem színházi térben, és most is, a veszprémi fesztiválon, a színházkertben, szabad ég alatt zajlott az előadás. (Silviu Purcărete *Faustja* jut eszembe, amit szintén gyárban rendeztek meg, és a *Walpurgis-éj* alatt ugyanúgy színházi rituáléba vonták be a nézőt, mint az *Ulysses nappalijában*).

Befáradunk, mintha díszvendégei lennénk a kerti zsúrnak. Elsétálunk az öltözősátor előtt, majd beérünk a nappaliba, ahol külön figyelmeztetnek, hogy nyirkos a huzat (esős időjárás volt a fesztivál első felében), használjuk a bekészített plédeket, majd miután mindenki kényelembe helyezte magát, a pincér (Fischer Balázs) vörösborral kínál minket. Aztán egy másik játzó (Debreczeni Márton) felkonferálja az előadást, pontokban felvázolja, hogy mit fogunk látni, látszólag így már nem lesz semmi meglepetés, milyen előadás az, amelyen előre lehet tudni, hogy mi fog történni?

Így kezdődik az *Ulysses nappalija*.

Mind a játzóknak, mind a nézőknek szokatlan helyzet ez a kinti tér. Hallani az autók, az utolsó helyi járatok hangját. Fúj a szél. Hideg van. Sötét van, és késő. Triviális paraméterek, melyek alapján meg tudjuk objektíven is határozni, hogy mikor, hol vagyunk. Mégis: valami készül, valami más... Ez már nem a színházkert. Fák között vagyunk, olvasólámpák világítanak, és mi, nézők összerosolygunk azon, hogy közös cinkosságba kezdünk. Valami nagyon is történik velünk, mert bort iszunk, mert kanapén ülünk, tőlünk ötven centiméterre színészek... De hogyan lesz ebből színház, illetve milyen színház lesz, és mi kik leszünk benne?

Az „időtér”

Szinte tapintható, hogy az *Ulysses nappalija* mögött valami nagy mítosz mozog, amit együtt fogunk felfedezni. Goda Gábor huszonnégy órás performanszának részletei a tér egyik felében elhelyezett kivetítőn sejtetik azt a háttérélményt, mely az előadást ihlette. Nem, nem jó szó az előadás, inkább nevezném szeánsznak, ahol megkíséreljük lefejtetni a „mikor?” és a „hol?” hétköznapi tapasztalását, hogy egy kizökkent színházi időérzékeléssel helyettesíthessük be aztán.

Az idő kizökkentésére tett kísérlet Goda Alon sivatagban tett „Egy-Nap-Fordulata”, amely mikro-megfelelője a Föld huszonnégy órás, saját tengelye körüli forgásának. Ez a fajta időtapasztalat szokatlan, a lineáris időérzékelésünket felülíró élmény lehet – úgy képzelem, hogy ilyenkor az idő és tér határai összerosódnak, az idő nem halad, hanem áll, úgynevezett „időteret” képez.

Az *Ulysses nappaliját* is úgy látom, mint egy térre írt időkoordinátát, ha úgy tetszik, egy téridőt, amiben megszületik a minden történetiségtől megfosztott, posztdramatikus rituális színházi performansz, ahol a néző nem

külső szemlélő, hanem részvevő, sőt mi több, beavatottá válik. Számomra az előadás célja nem egyszerűen az, hogy szórakoztasson és élményt nyújtson, hanem megpróbál egy olyan, nem hétköznapi tapasztalatot és világlátást átadni, aminek révén másképp gondolkodhatunk az időről és térről, amelyekhez mankóként ragaszkodunk, amikor létünkre, az „én vagyok”-ra reflektálunk.

Odüsszeusz útja

Az „előadás” exponálja a színházi idő és tér partikularitását, szétdobált mini színpadok közé ültetnek minket, és bármerre nézünk, szinte szimultán történik valami, folyamatosan íródik az abszurdra hajazó színházi formanyelv, amellyel a jelenetek fogalmazznak. Ilyen abszurd, beckett-i motívum az akasztófát öntöző figura, a három, számomra Nagy József performanszait megidéző téstát gyúró nő, a késekkel táncoló pár vagy a neurotikus bohócok.

Nincs az előadásnak egy nagy igazsága, mint ahogy azt a klasszikus történetekben megszoktuk, nem mondani akar valamit, hanem keres, a színház eszközeit definiálja újra, és közben abszurd idő- és világszemléletet idéz meg. Ez a rituális tér palimpszesztszerűen szervezi azt a szimbólumrendszert, amelyekben a különböző jeleket egymásra írva megalkotja saját, egyszeri nyelvét. Odüsszeusz útját járjuk, bolyongunk, hogy tizenkét évig, vagy egy napig, vagy két óra erejéig, az szinte mindegy, jelképes. Egy olyan útkeresésbe keveredünk, amelynek célja maga az út. Érezhetően nem a katarzis felé tartunk, hanem mikro katarzisokat járhatunk be, olyan töredékekbe nyerhetünk bepillantást, amelyek a színház eszközeit lecsupaszítják és kifordítják.

Ha műfaji minőségeket próbálunk keresni, az *Ulysses nappalija* az abszurdon kívül használ expresszionista eszközöket (lásd paradicsomleves-jelenet, bohócok, téstagyúrás), formanyelvében hangsúlyos a fizikai színház. Az architektonikus díszlet révén az előadás mögötti mítosz is beleíródik a szeánszba: a vetítévásznnon pörgő film az „Egy-Nap-Fordulatról”, tágítja az időt és teret, a „Most” kitágul, és egy mitológiai idővé avanszál.

Szokrális nappali

Ulysses nappalija egy olyan szokrális színházi rituálé, amely Jerzy Grotowski színházához hasonló módon bánik a nézővel, akit beavatottá tesz. A tér szerves részei vagyunk, bort és ropit szolgálnak fel nekünk, testhőmérsékletünket mérik, odajönnek, megsimogatnak, feladatot kapunk: gyűjtsük meg a két végén éghető gyertyát. Egymásra tevődnek ezek a rituális, együtt végzett cselekedetek, amelyek révén bekerülünk a körforgásba, együtt folytatjuk a játzókkal a keresést. Ebben a rituáléban a performatív test mint a színházi előadás szerves része is hangsúlyos szerepet kap. Agyaggal kenik be a félmeztelen testeket, nyers téstát tapasztanak az arcokra, paradicsomlevest öntenek egymás fejére, egész tubus ketchupot nyomnak szájba; a Grotowski-féle

szent színészekhez hasonlók. Olyan expresszív aktusok ezek, amelyek számomra a színésznek, mint az előadás alkotóelemének határait feszegetik, miközben párhuzamosan a rendező, Goda Gábor legalább ennyire határfeszegető *Egy-Nap-Fordulat*-performanszának részleteit látjuk. Leomlanak a *mise en scene* alkotóelemei, mintha antirítusban próbálná az *Ulysses nappalija* elemeire fűrészelni a színészt, a kommunikációt, a performatív gesztust, a színházi előadás terét, az időt, mely utóbbi ebben a reflektorfényben három rétegben határozható meg: a néző ideje, az előadás ideje, és az általános értelemben vett idő, amit Goda performansa kifordít.

„Roza needs new hearts”

Van még egy fontos aspektusa az előadásnak: az emberi kapcsolatokról szóló. A „faciális expresszió” ironikus felütéssel közelíti meg az érzelmek kifele kommunikálásának kudarcát. Az előadás hangsúlyos jelenete, amikor parancsszóra ábrázolják és rajzolják el a színészek a hat alapérzelemhez társuló mimikát. Így lehet keserű örömmel, vagy nyugodt pánikkal végrehajtani a koreográfiaszerű páros jeleneteket, amelyeknek a gesztusvilága is erre a kortárs életérzésre, az érzelmek kiüresedettségére és a kommunikáció hiányára játszik rá. A kapcsolatteremtés lehetetlenségének szimbóluma a romantikus hinta, amelyen a szerelmespár valódi találkozása megghiúsul: az összehangolatlan himbálózásnak köszönhetően sosem érik el egymást. Goda figurái tehetetlenek, igazi kortársaink, akik a kapcsolatok és az egymással való érintkezés paradoxonait mutatják meg nekünk. Akár csak mi, a beavatottak, ők is alárendelődnek az odüsszeuszi térnek és időnek, ahol a poszt-dramatikus színház eszközeivel próbálják velünk együtt újrafogalmazni az emberi létezés alapvető koordinátáit.

Révbe érés

Az asztalból lett csónakon az agyaggal bekenett időtlen emberszobrokkal együtt Ulysses huszonnégy órás utazása, vagy Odüsszeusz tizenkét évig tartó bolyongása végére érünk. Távoznak az artusos gyufásdobozzal, amit a kétvégű gyertya meggyújtása után csempésztünk zsebünkbe. Mint minden emlékezetes utazás után, az *Ulysses nappaliját* elhagyva is szeretnénk valamit magunkkal vinni. Negyed kettő. Sokáig töprengök, hogy mi történt velem. Valahogy minden más, és mégis ugyanolyan. Nem tudok felülkerekedni turistalétemen, zsebemben a szuvenir. Mintha ebben a gyufásdobozban lenne a kifordított Goda-idő, a pohár bor, a faciális expresszió és az összecsomagolt nappali. Ezt is elviszem magammal.

Szalai Renáta Miénk itt a tér

Az ember azt hiszi, egy fesztiválon sok „önmagában egy” előadást lát, melyekből kedve szerint szemezget. Ez nem igaz. Ilyenkor nem egyes produkciókon veszünk részt, hanem egy folyamba kapcsolódunk be. Az előadások önmagukon túli kontextust is kapnak, hiszen ahogy a nézőrésztvevőre hat egy élmény, annak tapasztalatát magában hordozva ül be a következő produkcióra. A színházban soha nincs két, rezdülésig azonos végkicsengés, ilyenkor pedig pláne nincs. Előtűnik a fesztivál-életérzés, és az egyedi mozaikok napról-napra épülnek bennünk, finomodnak, árnyalódnak a mintázatok. Mit rajzoltak ki bennem az alkotók? Elmondom, végül is nem titok.

Annyi igazán a tiéd ebből a világból, amennyit elfoglalsz a térben. Az az egységnyi hely. A tested. Se több, se kevesebb. Bármi más ezen felül lecserélhető, elhagyható, elveszthető. A tiéd a test, a tiéd a gondolat, a tiéd az érzés. A tiéd az emberség, amit nem vehetnek el tőled, még ha meg is próbálják. A Tánc Fesztiválja – ahogy a színház maga – erre mutatott rá minden este, más és más formában, a tánc és a mozdulat nyelvén.

Humanista a gondolat, elismerem, miszerint mindig az Ember áll a középpontban, ugyanakkor megkérdőjelezhetetlenül igaz. Egyetlen figura, egyetlen ember történetében benne van az emberség és az emberiség sorsa. A kettő nem ugyanaz, még ha oly hasonlóknak tűnnek is. Az üres terek, benne az emberrel, mindig kiemelik ezt. A tánc nyilvánvalóan a tágas mozgásteret preferálja, hisz a mozdulatnak térre van szüksége. Azonban óriási a különbség a jelentésteli, a kihasznált üres tér és a pusztán szükségszerű üres tér között. Előbbi erős atmoszférát teremt, utóbbi azonban csak zavaró, érthetetlen, funkciótlan hiányt. A jelentéses üres tér fókuszálja a tekintetet. Nincs mód, hogy elkalandozzon a figyelem a látvány egyéb elemeire. Így pozicionálja az embert, és helyezi minden más elé.

A térkihasználás számos válfajával találkozhattunk, melyek – alapvető elem lévén – minden előadásra rányomták a bélyegüket. Extraként jelentkeztek ebből az aspektusból is azok a produkciók, melyek megbontották a hagyományos nézőtér–színpad leosztást, kibillentve a megszokott nézői pozíciót, izgalmas játékba hozva a néző terét is.

Most, hogy a mézesmadzagot már elhúztam, ideje végre, hogy konkrétumokról is szó essen. Félretéve, hogy az egyik nagyszínpadi, míg a másik játékszíni produkció, érdekes a *Pillangó* (a székesfehérvári Vörösmarty Színház előadása) és a *Sóvirág, avagy a létezés eufóriája* (Tünet Együttes) ilyenén összehasonlítása. Mindkét előadást némiképp hosszúnak – pontosabban lassúnak – éreztem az elején, de mindkettő tartott valahonnan valahová, és ami még ennél is fontosabb, el is értek oda. Megszólították és megérintették a

közönséget. A *Sóvirág* konkrétan a székembe passzírozott. A harmadik harmadtól legalábbis mindenképp. Utóbbi térszervezésben is erősebb, a játéktér szélén felállított üres székek intenzív, igazán potens alapot kínálnak, de ezt sokkal kevésbé használják ki, mint a szerényebb, nagyobb részt totálisan üres térrel dolgozó *Pillangó*ban. A *Sóvirág* első két harmadában elvonta a figyelmem, hogy magyarázatot találjak arra, hol járunk. Mi végre az elrendezés? A végére megoldást nyert a rejtély, de addig kifejezetten zavart, hogy a hihetetlen impresszív látványt nem használják ki. Nagy kár. A *Pillangó* üres tere, a semmi megjelenítése, a szegénység és a létharc színtereként azonban remekül működik. A sárga linóleum, és a meleg fények együttese egy az egyben idézi meg a nap perzselte tarlót, ahol a napszámosok szinte éhbérért gürcölnek nap-nap után. Közhely, hogy a kevesebb néha több, de mit lehet tenni, ha így van? A *Pillangó*ban megtalálták azt a megoldást, mely a praktikumán túl konzekvensen erősíti az egész darab ívét.

Mondhatom ezt nézőszemmel, nézőként végigülve az előadást, a negyedik fal biztonsága mögül. Ilyen pulpitusról egyszerű ítéletet közölni, épp ezért sosem árt, ha néha kihúzzák az ember alól a megszokott talajt. Ha új helyzetbe, új térbe léptetik. A *Promenád – Városi Sorsturizmus* (STEREO Akt és Artus Társulat), valamint az *Ulysses nappalija* (Atrus – Goda Gábor Társulata) megtette ezt, egészen egyedi élményt nyújtva.

Mikor először hallottam a *Promenád* buszos városnéző-előadásról, furcsálltam, mondván, komolyan? Mi ez már? Színház egyáltalán? Se szín, se ház. Csak busz és utca. Aztán hoppá, még mennyire, hogy színház. Díszletnek használni a várost mindenképp kreatív megoldás, ráadásul még működik is. Az utazás át- és újraformálta a várost. Valós térből olyan fikciós térbe kerültünk, amelybe csak a mi buszunk számára vezetett út. Így lett kollégiumból börtön, társasház udvarából kórházudvar, Veszprémből színpad, buszból nézőtér, civilből színész, színészből busz utas, nézőből játékos. Kusza terek közt kusza szerepekben kanyarogtunk. *Ulysses nappalijában* fehér kanapécsoportok és precízen elszórva, kis színpadok fogadtak a Színházkertben, felettünk a csillagos ég, körülöttünk fénylő állólámpák az éjszakában. Megint térszakadás, újra elemeltek a valóságból, ahol már az időtlenség uralkodott. Nem nézők voltunk többé, hanem valaki vendégei, akik valamire várnak. A játék részeivé váltunk. Láttuk – már amennyire – az egyes színpadok eseményeit, egy-egy élethelyzetet kiragadó válságszekvenciát, miközben láttuk azokat az embereket, akikkel együtt sétáltunk be a játéktérbe. Összesúgtunk kanapészomszédainkkal, figyeltük a többieket, miközben borral és rágcsálnivalóval kínáltak bennünket, és a színészek köztünk mozogtak. Ám bármilyen szabadon kalandozhatott is a figyelmi körünk, mindkettőben megvolt a fókusz, amelyre mindkét produkció épült: az ember a térben. Bármilyen kusza, bármilyen kibillent legyen is az.

Megint az ember, mindig csak ő, aki élni akar, próbálkozik, küszködik, minden helyzetben. Az előadások által – bárhol is voltak, üres térben, zsúfoltban, megszokott, vagy szokatlan helyen – ránézhattunk egymásra,

megláthattuk az embert, amit a hétköznapokban olyan gyakran elmulasztunk megtenni. Miért hangsúlyos hát a tér, ha mindig az ember a fontos? Mert tudnunk kell látni benne, és átlátni rajta. Annyi a tiéd ebből a világból, amennyit elfoglalsz a térben. Az az egységnyi hely. Se több, se kevesebb. A miénk azonban minden más, ami az egységek között van. A megosztott élmény, a megosztott gondolat, a kapcsolat és a párbeszéd. A miénk a tér az életre.

Pintér Viktória

Kortárs Trip – A Tánc Fesztiválja néhány egymásra vetített előadásáról

A kortárs táncban az a legjobb, hogy folyamatosan keresi saját fogalmát. Állandóan kérdez. Nem próbál előírni, nem akarja beskatulyázni magát. Kortársnak lenni az egyidejűség kockázatával jár, az pedig a még nem kitaposott út, ahol a nyelv és az értelmezés képlékenységevel, folyamatos alakulásaival találkozik az alkotó és a befogadó is. A Tánc Fesztiválja egy kísérleti bázis. Hiába a többéves történet, mindig első és mindig egyedi. Persze a mozdulatnak ugyanúgy van emlékezete, mint a szövegnek. Bozsik Yvette, Duda Éva, Frenák Pál, Horváth Csaba, Kovács Gerzson Péter, Kun Attila mozgásokban kulmináló gondolat- és érzésvilágát hamar felismerjük. Mégis a mozgás, a test sosem nyugvó természete, az aktuális termékeny kényszerét, az önmeghaladás különféle módozatait kódolja a kortárs tánc műfajába.

Az ideai fesztivál különlegessége az volt, hogy egyáltalán nem foglalkozott megkötésekkel, besorolhatósággal vagy határokkal. A fesztivál nézőinek üzent: legyetek aktuálisak. Az előadások nem hagyták működni a kényelmes elvárás-horizontokat, megpiszkálták a komfortzónákat. Az eseményeket végigkövetve, a leggyakrabban elhangzott mondatok a következők voltak: Miért színészkedik a táncos? Ebben az előadásban nem is táncoltak. Miért beszéltek benne ennyit? Ez nem is táncszínház volt. Pedig semmi nem emeli ki jobban a kortárs jelzöt a fesztivál nevében, mint ez a fajta képlékenység, ez a fajta kísérleti jelleg. Mert a kortárs tánc nem tud zárt térben működni, s van bizony, hogy a mozdulat szóvá érik. S van úgy is, hogy a mozdulat beragad, saját maga ismétlődő futamává tágul, és nem a táncosról, hanem a térről vagy az időről közvetít valamit. Mint az *Ulysses nappalija*: Goda Gábor Társulata, az Artus különleges előadással várt minket. Merthogy ténylegesen vártak.

A tér egy többszörösített nappali, labirintus. Mi, az egyik pontján ülünk. Mások, egy másikon. Lehet, éppen háttal nekem. Hogy mi történt, azt maximum akkor tudnám hitelesen leírni, ha Joyce-nak hívnának. Az előadás elején elhangzik egy kanavászszerű forgatókönyv. Pontos leírása annak, ami történni

fog. Vagy már történt, vagy éppen történik, akkor, amikor. Vagyis az idő a tét, az én időm is. Az elhangzott történések, mintegy láthatatlan karmester intésére megélednek a tér különböző pontjain. Nem láthatunk mindent, körbe kell forognunk saját tengelyünk körül. Aztán később a különböző helyszíneken játszó is körbejátszanak minket. Mindeközben egy filmfelvételen Goda Gábor performansát, 24 órás forgását közvetítik. Különböző módokon forgunk. Mint egy csillagrendszer. Az, hogy körbenézel, mindig tájékozódást jelent, mindig újrapozicionál. Az előadás egyenlő a beavatással. Etetés, itatás, illatok, hangok, látvány, az érzékek elandalítása és kihegyezése egyszerre. Sokszor választanom kell, mit néztek. Ez meghatározza azt is, hogy hol tartok én a saját értelmezési körömben. De meghatározza azt is, hogy mi képes arra, hogy megállítson, más időt adjon a jelen létezésnek. Az *Ulysses nappalija* az ellentmondások darabja. Már a cím is: örök bolyongás az otthonban. Állandóan történik valami. Körülöttünk frakkos férfi egy nyíllal járkált. Zénón. A kilőtt nyíl áll. Csupa anomália. De igazából ez nem más, mint a világ egybetartó ereje, egyensúlyi állapot. Az *Ulysses nappaliját* nem lehet elmagyarázni, de meg nem törtéنتé tenni sem lehet. Ugyanúgy nem lehet, ahogy Odüsszeusz sem ült le Télemakhosz mellé elmesélni neki az útját, mert az utazás szubjektív, csak a megérkezés evidens.

Különleges és egészen megrázó utazás a Tünet Együttes *Sóvirág* című előadása is. Az én-elbeszélés atavisztikus testet-lelket használó lényegének színpadra állítása. Két szereplő (?) Cuhorka Emese táncos és Fahidi Éva kilencven éves Auschwitz-Birkenau-túlélő előadása. Rögtön bajban vagyok a kategóriákkal. Önmagukat adják, saját kérdéseik, saját történeteik szólalnak meg a térben. Közben végig keresik egymást, keresik a kapcsolódási pontokat. Különös egymásba játszódaik, a generációs vetületek végtelenül izgalmas formációit teremtik meg. Az emlékezés továbböröklődés is, én-hagyományozás. A mese, a történet, amint meghallgatásra talál, továbblétezik, túlnyúlik a színpadon. Az egész előadás egy bemelegítés-gyakorlat. A kapcsolódó mozdulatok, a történetek transzferei a testek között. Ahogy a test gátlásai oldódnak, ahogy a biológiai ellenállás enged, egyre súlyosabb mondatok szabadulnak ki. (Fahidi Éva hatvanéves hallgatás után törte meg saját csendjét, és kezdett beszélni családjá és saját életéről.) Magamban türelemjátéknak hívom a *Sóvirág*ot, amelynek Fahidi Éva a metruma. Akit egyszerre kell kivárni és utolérni. Cuhorka Emese szinte virágként gondolzza Évát, sugallja a következő mozdulatokat, miközben őt is vezetik egy egészen más úton, ugyanúgy a másik, mint önmaga felé. Sokkal szerveesebb köztük a kapcsolat, nem előadástól előadásig, hanem életre szól. A csillagtengely az ember–ember kapcsolat, a maximális elfogadás. Az én–te viszony toleranciára, szeretetre, tiszteletre épülő megalkuvások nélküli tisztasága. Amíg ezt nem értjük, nem tudunk érdemben beszélni a Holokausztról. A *Sóvirág* a figyelemre tanít meg, emlékezni tanít meg, visszavisz az alapokhoz. Az intimitás magas fokán működik, kollektív gondoskodásra buzdít.

Ha nem figyelünk oda egymásra, hamar a *Helló, Zombi!* (Fehér Ferenc) apokaliptikus közegében találhatjuk magunkat. Ez a másik pólus. A *Sóvirág – avagy a létezés eufóriájának* inverze, totális zéró univerzuma. Minden a nullán. Alig-fény, monoton zene, díszlet nélküli tér. Testek fekszenek időtlenül a sarokban. Bár látszólag a földfelszínen vannak, létezésük mintha lejjebb valókként szánná őket. Csak azzal, hogy fekszenek, behúznak a tér alá. Sokáig tartják ezt az állapotot, aztán indokolatlan rángások futnak keresztül-kasul a tetemeken. Semmi jele az akaratnak. Az induló mozdulat egy az elhalóval. Nincs életjel, csak a tehetetlenségi faktor rezonál. Három alak tápázkodik, három test rugózik egy inverz öröklét tudattalan időtlenségében. Ruhájuk, mintha saját kifogyott bőrük lenne, lobog rajtuk. Foszlányokban hullik lefelé, vedli le a test az élő szövetet. Meztelenségük nem az életet sugallja, fehérségük szinte vakít. Nemi szerveik tulajdonképpen csak halott nyúlványok a testen, nincs funkciójuk. Fehér például többször a lába közé szorítja péniszét, eltünteti, kasztrálja magát, egyszerűen nincs értelme ebben a térben különbséget tenni férfi és nő között. Az elhasználódás valamiféle vad misztikuma ez. Nincs emlékezetük, így a térnek vagy az időnek sincs semmilyen értelme. Nem számít. Mint ahogy annak sincsen tétje, hogy ez a három ember találkozik-e. Nincs köztük kapcsolat, hiába érnek egymáshoz. Összekapcsolódásaik nem tudatosak. Néha összeakadnak. Ilyenkor nem néznek egymásra, lépnek párat egy irányba, testük megül valamiféle közös rezgésen, aztán tovahalad. Éteri jelenet Fehér szólója. Ahogy a csupasz test mozog, formálódik. Totálisan másvilági. A test averziói. Jön előre és folyamatosan amputálja magát, valami mindig eltűnik, felszívja az alakuló hús. Annyira képlékeny, hogy megijedek tőle. Úgy, mint amikor a fény, a hang, a mozgás snitteli a teret, szaggatja az érzékelésemet. Összezavar a kialvó fény, érzem, hogy gyorsul a szívem. Nem tudom, mi fog történni. De ez valójában csak az én nézőpontomból számít. A történetelen test inkarnációit táncolja ez a három alak. Egy kifehérlük közülük... Különleges, megismételhetetlen ívet ad egy már elhalt testnek.

Az uralhatatlan test egyik leggyönyörűbb és egyben legfrusztrálóbb futama Horváth Adrienn szólója volt: a *Metamorfózis* (koreográfus: Halász Gábor). A teljes sötétségben térbe vágódó test a néző közérzetébe hasít. Egyszerre szorongatóvá válik a mániákus mozdulatsorok testet rángató ereje, a görcsbe merevedő végtagok szabaduló gyakorlatai az örület futamaivá alakulnak. A tér és a mozdulat egyenértékűvé válik, a kint–bent viszonyai teljesen felborulnak, olyan, mintha mindenhol bent lenne, sőt egyre beljebb. Az egész színpad egy elvégtelenített füzet. Az önmagától nyitódó-csukódó szekrény, egy polc fekete, potyogó naplókkal... A lehulló naplók felidézik a térbe koppanó testet. A naplóba író, majd firkáló kéz mozdulatai, később visszatérnek a fehér padlón vonszolódó test éles, elszabaduló, ide-oda lökődő mozdulataiban. Mintha Horváth Adrienn maga lenne az a hisztérikus vonal, melyet keze belevés a naplóba. Minden beleolvad mindenbe, a különböző terek is fogva tartják egymást. Minden összejátszik, a test mindenhol vergődik, nem

juthat nyugvópontra, újra és újra visszazuhan az őt fogva tartó térbe. A táncos feje mindig előbbre tart, húzza a testet. Olyan, mintha már mi is belül lennénk, mintha ez az egész a koponyán belül lenne. Nincs feloldás, csak az állandóan önmaga elöl iramodó test tragédiája kísért.

Birkás Zsófia Kritikák

Amikor életre kel minden...

Fitos Dezső Társulat: *A Láda Titka – avagy Sehol és Valahol*

Előadást készíteni gyermekeknek nem könnyű feladat, hiszen ők a legkritikusabbak. Ha nem tetszik nekik valami, akkor ezt szóvá is teszik azonnal, és nem gondolkodnak azon sem, hogy be szabad-e kiabálni egy éppen zajló előadásba.

Csak néhányan ültünk az Agóra színházterme előtt, aztán egyre hangosodó gyerekzsivajra kapta fel mindenki a prospektusokat figyelő szemét. Igen! Gyerekek érkeztek! Kis óvodások. Beültünk a színházterembe, a nézőtérén lejjebb vették a fényeket, a függöny felment, mindenki érezte, hogy itt valami csoda fog történni... És a gyerekzsivaj halkulni kezdett. Bejött a színpadra az egyik szereplő, leült egy kanapéra, majd eldobta a sapkáját. Erre a nézőtérén ülő lurkókból egy emberként tört ki a kacagás.

A mesejáték segítségével egy varázslatos világba utazhatunk el, akár gyerekként, akár felnőttként ülünk a nézők között. Az álomból bontakozik ki a történet. Mindnyájunk számára ismerős, mikor kapcsolgatjuk a tévét, de nem találunk semmi olyat, ami minket érdekelne, ezért inkább bedugjuk a fülhallgatót a fülünkbe, és elalszunk a kedvenc zenékre. Ilyenkor bárhol lehetünk, *avagy Sehol és Valahol* egyszerre. A darab éppen ezt a képzeletvilágot formálta meg nekünk. Minden egyes pillanatban egyre többet és többet várt a néző, s ezt hol megkapta, hol nem.

A színpadra behúztak egy nagy ládát, melyből sok kisebb is előkerült. Ezek közül volt egy, ami csillámport rejtegetett. Ez volt a varázslat. Ez keltette életre a szintén ládába rejtett bábut. Csak rá kellett fújni, és...

A darab kezdetén a láda megjelenésén volt a hangsúly, s az abból kikerülő tárgyakon, meg persze a két táncos személyiségén. Fitos Dezső az a táncos, aki ha megjelenik, felrobban a színpad, Sipos Gergő pedig fiatalos lendülettel és átütő tehetséggel van jelen. Tehát van egy kerettörténetünk tele álmokkal és képzelettel, egy Fitos Dezsőnk hihetetlen színpadrobantó erővel és egy Sipos Gergőnk fiatalos lendülettel. Mindenre képesek, és a saját korlátaikat is

feszegetik. Egymást próbálják felülmúlni az egész előadáson.

Ahogy haladunk előre a történetben egyre több eszköz kerül ki a ládából. Bábok, legyezők, mellények és még sorolhatnánk. Rengeteg téma tűnik fel, talán túl sok is. Itt kerül először porszem a nézői figyelem gépezetébe: úgy érzem, a kevesebb több volna. Mintha kiabálnának a színpadról: „Nézzétek! Mi ezt is tudjuk!” Néhány témánál még szerettem volna látni, hogy mivé válhat, de mire beleéltem magam a helyzetbe már más zajlott a színpadon.

Dicséretet érdemel viszont a zeneválasztás, ami egy táncszínházi előadásnál nagyon fontos. A zene minden tekintetben pontosan illeszkedik a darab stílusához. Lendületes, változatos. Amikor kell, a cirkusz hangulatát idézi, máskor a spanyol idillt, megint máskor egy romantikus muzsika szólal meg. A jelmez és a díszlet is illik a varázslat világához. A két táncos nagyon hasonló ruhadarabokat viselt. Ettől a néző rokonlelekként gondol rájuk.

Sehol és Valahol. Sosem tudtam, hol vagyok. A nézőtéren ülő gyerekekhez hasonlóan engem is teljesen elvarázsolt a két táncos versengése, játéka, barátsága. De egyszer minden álomnak vége szakad. Felkelünk, levesszük a fülhallgatókat, és kikapcsoljuk a tévét. A baráttá vált bábu a hozzá hasonlóan ládából kikerülő sok-sok dologgal eltűnik. Már csak egy szereplő van a színpadon, ugyanúgy, mint ahogy az elején volt. Kezében egy utolsó, ott maradt ládával, amelyben a képzeletet valósággá váltó, a bábút emberré varázsoló csillámpor van. A gyerekek (is) síri csendben várják, mi fog történni. Aztán Fitos Dezső megfog egy maréknyit a láda tartalmából és a nézőtér felé fújja. Ez az ő üzenetük. Az egész társulaté. Mindenki, mindig lehet gyermek. Egy álmodó, varázsvilágban élő gyermek...

Egy történet, ami...

Szegedi Kortárs Balett és Nemzeti Táncszínház: *Moderato Cantabile*

A Tánc Fesztiváljának első versenydarabja a *Moderato Cantabile* volt. Egy történet, amelyben mindnyájan benne vagyunk. Egy történet, amely az életünk. Egy történet, amely hihetetlenül hat ránk... Szavak nélkül, a tánc nyelvén. Egy történet, melyet egy fiatal olasz koreográfus, Enrico Morelli álmodott színpadra Marguerite Duras 1958-ban megjelent azonos című regény ihletése alapján.

Mikor felmegy a függöny, már érezni lehet a feszültséget. Egy hatalmas kristálycsillár ereszkedik le a színpadon, mellette egy nő és egy férfi. Talán házások. A nő a földön, tele vággyal és kétellyel, mögötte, kissé hátrébb a férfi megvető tekintettel, kissé ijesztően néz. Aztán feltűnik a háttérben egy harmadik alak. A csábító. A szereplők mögött pedig falak. Vajon mi lesz ebből? Egy szerelmi háromszögben a két másikkal vívott harc, vagy küzdelem saját magunkkal, a sorsunkkal, az életünkkel...

A táncosok tartása merev, mégis kecsesek és könnyedek. Érzékeltetik a

minden emberben benne rejlő kettősséget. Erősek vagyunk, de olykor gyengék, és talán csak egy ölelésre várunk. A történet egy, a házasságában megkeseredett asszonyról szól, aki megküzd önmagával, a magányával és a vágyaival. Vele együtt mi is küzdünk. Átérezzük minden apró mozdulatát, érezzük a fájdalmat, amit ő érez. Vajon a férjét fogja választani, aki már nem teszi boldoggá, vagy az új szerelmet?

A forgatható falak egyikében egy ajtó, a másikban pedig egy ablak töri meg a foszló hatású falak egységét. A darab hangulatába hibátlanul beleillő díszlet segítségével egyszerűbben megérthető a történet. Pontosan tudjuk, hogy kívül vagy belül, bezárva vagy szabadon vannak a szereplők. A jelmez is fontos szereppel bír. A ruhadarabok fő színe a fekete, amely modern hangulatú, de eleganciájával és dominánsan sötét színvilágával megidézi a múlt századot is. Zsádon Flóra, a megkeseredett asszony szerepében viselt fehér blúza kiabál a színpadon, épp úgy, mint a szerelmes asszony saját belső hangja. A csábító harmadik, Czár Gergely a többi táncostól eltérően, bordó ingben tűnik.

Az elején megjelent három táncoshoz folyamatosan csatlakoznak a többiek. Velük megjelenik a rohanó világ ártaalma: csak elhaladunk egymás mellett, s nem is vesszük észre, mit érez a másik. A kapcsolataink egyre felszínesebbek, s mindennapi harcaink közben keressük saját személyiségünket. A technikás mozdulatok könnyedsége és expresszivitása hihetetlen mélységekbe kalauzolja el a nézőt. Minden mozdulatból újabb következik, mindig érdemes valahova tekinteni. A koreográfus által készített zenei montázs (klasszikus zongorajátékba kevert néhány hatásvadász elektronikus hangeffekt, nyögések, sóhajok, ketyegés stb.) a kifinomultan megkomponált mozdulatok kiváló táptalaja.

Moderato Cantabile, vagyis mérsékelt tempóban énekelve. Egy előadás, mely lehúz, összetapos. Engedi, hogy szidjam, és hogy sírjak rajta. Kiráz a hideg, és mosolyogni is tudok. Egy előadás, ami után nehéz megszólalni. Van az a pont, amelyen túl már nem érdekel, értem-e, ha tetszik, amit látok. És tetszik.

Ez vagyok én

Tünet Együttes: *Sóvirág-, avagy a létezés eufóriája*

Csak egy egyszerű esti programnak ígérkezett a Tánc Fesztiváljának keddi záró előadása, amelynek a Játékszínt adott otthont. Egy idős hölgy és egy fiatal lány. Vajon mit akarnak ők itt együtt? Egyáltalán mi lehet a közös bennük?

Bevallom, kissé félve ültem be erre az előadásra. A videoajánló egészen vegyes érzelmeket hozott ki belőlem, és sokat is gondolkodtam azon, hogy vajon szeretném-e látni. „Egy 90 éves Auschwitz- Birkenau-túlélő és egy fiatal táncos duettje.” – olvasható a fesztivál prospektusában. Ez volt az a mondat, ami miatt úgy döntöttem, mégis látni szeretném az előadást.

Piros „tánc tér”, körben üres székek, melyek rusztikus hatást adnak a

térnek, s hátul érdeklést felkeltő ruhák lógnak felakasztva. Eddig minden rendben, az előzetes félelmeim elhalványulnak és előítélet-mentesen ülök, amikor belép az est két fénypontja, Cuhorka Emese és Fahidi Éva. Hatvan év. Körülbelül ennyi korkülönbség van közöttük. Erre a különbségre épült fel az előadás.

Teljesen közvetlen, mondhatni civil a hangvétel, talán túlságosan is. Felénk néznek, nekünk beszélnek, a párbeszédnek lazák. Nem hinném, hogy egy meglévő szöveggönyvet betanultak. Inkább tudják, hogy mikor miről legyen szó, és improvizálnak. Van egy keretszöveg, amelyben benne a lényeg. Bemutatkoznak, majd leülnek egymás mellé két székre, és bemelegítenek. Igen! Bemelegítenek. Azért ilyet ritkán látni. Egy alapjába véve mozgásszínházi előadás, amelynek része a bemelegítés, és nekem még mindig tetszik a felállás.

Ahogy haladunk előre az időben, mindketten elkezdenek mesélni. Képeket az életükből. Rájövünk, hogy ugyanannyi évesen mennyire más élményeket éltek át. Na, jó, jó! De mikor jön már a tánc? Hiszen A Tánc Fesztiválján vagyunk, egy mozgásszínházi előadáson. Aztán Emese többször is megmutatja, hogy hogyan is tud táncolni, s Éva nénitől is rengeteg olyan mozgást láttunk, amely az ő korában kalapemelést érdemel. Közel két órát voltunk bent, és bár szégyellem, be kell vallanom, többször is az órára tekintettem. Nyújtottnak, nyúzottnak éreztem már az első óra után az egyes részeket. Másfél óra után került sor arra, hogy ténylegesen Auschwitzról halljak. De azt kegyetlenül az arcomba kaptam.

„Kiszálltunk a marhavagonokból és a bokáim akkorák voltak, mint a görögdinnyék. Húsz perc múlva kopasz vagyok és a családomból már nem él

Egy pillanatra nem kaptam levegőt. De miért nem hatott rám az egész ilyen erővel? Talán mert hatalmas amatőrizmus van abban, amit csinálnak. Kerestem bennük a színészt, pedig nem volt ott. Elcsukló hang, rengeteg őzés és bizonytalanság... Önmagukat játsszák. Kiabál róluk: nézd, ez vagyok én! Emese és Éva néni fehér ruhát viselnek, szinte világítanak a piros színpadon. Miután jobban megfigyeltem őket, rájöttem, hogy külsőleg nagyon hasonlítanak egymásra, csak más a születési évük. Aztán a hátul rejtőző akasztóról lekerül Éva néni egyik fiatalkori ruhája. Pontosan illik Emesére. Megható, szinte családi idillszerű képét látunk. Egy pillanatra úgy érzem, hogy a családját elvesztő hölgynek mintha már Emese lenne a családja.

Sok kérdőjel maradt bennem. Minek a sok szék, hiszen nincs szerepük, csak szépek. Először azt gondoltam, hogy mivel Éva néni egyedül maradt a tábor után, a családja hiányát jelképezik a körbe rakott székek. De nem! Most nincs egyedül. Hiába volt szó a múlttól, ez az előadás nagyon is a jelenre koncentrál. A továbblépésre. Arra, hogy a traumáinkkal együtt kell élni. Ebbe az üzenetbe nem illenek bele az üres ülőhelyek. Később azon gondolkodtam el, hogy mit látok. Ez színház? Mozgásszínház? Dokumentarista színház, vagy éppen mindezek keveréke? Rengeteg kérdés halmozódott fel bennem. Hagyom,

hogy egy hét után is hasson rám az előadás. Akkor és ott sok mindent nem tudtam hova tenni. Most és itt azt gondolom, látnom kellett.

Tánc és cirkusz

Duda Éva Társulat / Movein Mission: *Virtus*

Mi történik akkor, ha találkozik a tánc és cirkusz egy színházi előadáson? Aztán ehhez a mixhez hozzáadódik egy hihetetlenül erős hangzású zene, humorérzék és egy kis magyar virtus? A válasz egyszerű! Felrobban a színpad!

Végre elérkezett A Tánc Fesztiválja programsorozatának számomra legjobban várt előadása. Már bent ül a közönség, és valaki pakol a színpadon. Elhisszük, hogy technikai okok miatt késik kicsit a kezdés, de valahogy nem állt össze... Akkor miért van elhúzva a függöny? Hát persze, hogy nem technikai baki, hanem ez már az előadás. Aztán oldalról görkorcsolyán érkezik valaki, a nézőtérről pedig ketten másznak fel a színpadra. Lassacskán megérkezik mindenki, és világossá válik a valószínűleg keretnek szánt történet. Ők egy társulat, ahogy valójában is és egy előadásra készülnek.

A *Virtus* Magyarországon az első olyan magyar darab, amelyben ötvöződik a kortárs tánc és az underground cirkuszi világ. A színpadra kötelek lógnak be, és lassacskán megjelennek a gólyalábak is. A szereplők már az elején felmutatják, mekkora tehetség is rejlik bennük. Olyan kifejezőmódokat alkalmaznak, melyek segítségével a levegőben maximálisan ki tudták használni a mozgás lehetőségeit. Feszegetik saját határaikat, és a nézőkéit is, hiszen minden egyes szaltónál, trükknél, ami nem a talajon történik, egy kis ideig megáll a lélegzetünk.

Mikor egy előadásba több dolgot szeretnének ötvözni, akkor félő, hogy elveszik az értelme, és például nem lesz történeti szál, vagy csak egy üres, semmit mondó „katyvasz” lesz az egész. A *Virtussal* szerencsére nem ez a helyzet. Hiába van a cirkuszi elemeken hihetetlenül nagy hangsúly, mégsem érződnek soknak. Teljesen érthető a történeti szál is: szerelmek, veszekedések, sok-sok fájdalom, és mindezt át is tudják adni a nézőnek. Nincs főszereplője. Mindenki megmutatja a tehetségét, és körülbelül hasonló hosszúságú időt tölt a színpadon.

Az underground nemcsak a mozgásban, hanem a zenében is maximálisan megjelenik. Az átütő zenei kompozíciót a magyar és a balkáni népzene, valamint az elektronikus zene találkozása hozta létre. Ezt Szirtes Edina Mókusnak, Zoletnik Zsófiának és Mező Andrásnak köszönhetjük.

Megkockáztatom, hogy a muzsikájuk nélkül az előadás nem volna ennyire hiteles, illetve átütő. Nem kísérik, hanem az előadás részei. Tehát a zene hibátlan és magával ragadó, radikálissá teszi az atmoszférát.

Rengeteg mindent látunk, hol a földön, hol a levegőben. Van, hogy kapkodnunk kell a fejünket. Minden egyes kis résznél tökéletes a kidolgozás, és mindenkinek

megvan a szerepe, feladata. Nemcsak „akrobaták”, hanem színészek is. Megtartják a karakterüket mindenféle helyzetben. Az egyes szólókban és páros táncokban nemcsak a könnyedség, az ügyesség, hanem a sajátos magyar humor is megjelenik. Itt meg kell jegyezni, hogy a magyar virtus az egész előadásban jelen van. Mondhatni, ihletője a darabnak, zenében, témában, jelmezekben is. Ugyanis minden piros, fehér és zöld. Más szín nincs a színpadon, csak a magyar színek.

Cirkuszi előadás magyaros ízzel. Szerелеmmel és bánattal, na meg persze humorral. Sok humorral.